

MÁSODIK SZEKCIÓ

Gajcsi kontra MAGYARORSZÁG ÜGY

(34503/03 sz. Kérelem)

ÍTÉLET

STRASBOURG

2006. október 3.

*Ezen határozat az Egyezmény 44. Cikkének 2. bekezdésében foglalt
körülmények beálltával válik véglegessé. Szerkesztői változtatás alá eshet.*

A Gajcsi kontra Magyarország ügyben

Az Emberi Jogok Európai Bírósága (Második Szekció) Kamaraként tartott ülésén, melynek tagjai voltak:

J.-P. COSTA, *Elnök*
A.B. BAKA,
I. CABRAL BARRETO,
R. TÜRMEŇ,
M. UGREKHELIDZE,
A. MULARONI,
D. JOČIENĚ, *bírák*
és S. DOLLĚ, *Hivatalvezető*

2006. szeptember 12-i zárt ülésén folytatott tanácskozását követően az azon időpontban elfogadott alábbi határozatot hozza:

AZ ELJÁRÁS

1. Az ügy alapja egy Magyarország ellen benyújtott kérelem (34503/03 sz.), amelyet az emberi jogok és alapvető szabadságok védelméről szóló egyezmény (az "Egyezmény") 34. Cikke alapján Gajcsi László magyar állampolgár 2003. szeptember 16-án terjesztett a Bíróság elé.

2. A jogsegélyben részesített kérelmezőt Szőcs Á. L. Budapesten praktizáló ügyvéd képviselte. A Magyar Kormányt (a "Kormány") dr. Hőltzl Lipót képviselte az Igazságügyi és Rendészeti Minisztériumból.

3. 2005. május 2-án a Bíróság úgy határozott, hogy közli a Kormánnyal a panaszt. Az Egyezmény 29. Cikkének 3. bekezdése alapján úgy döntött, hogy a kérelem érdemét és elfogadhatóságát együttesen vizsgálja.

A TÉNYEK**I. AZ ÜGY KÖRÜLMÉNYEI**

4. A kérelmező 1955-ben született és a Lad-Gyöngyöspusztai Szociális Otthonban él.

5. 1999. november 4-én a kérelmezőt mentőautóval a Nagyatádi Kórház Pszichiátriai Osztályára szállították. Másnap a Kórház az egészségügyi törvény 199. § (2) alapján értesítette a Nagyatádi Városi Bíróságot.

6. Az 1999. november 8-án kelt elmeorvosi szakvélemény megállapította, hogy a kérelmező háborodott, gyújtogató magatartás miatt került kórházba, s zavart elmeállapota indokolta zárt intézetben történő kötelező pszichiátriai gyógykezelését. Ugyanezen a napon a Városi Bíróság is meghallgatta a kérelmezőt, s az egészségügyi törvény 199. § (5) alapján elrendelte gyógykezelését.

7. 2000. január 21. és 2002. november 22. között a bíróság időszakosan felülvizsgálta a kérelmező kötelező gyógykezelésének szükségességét.

8. 2003. január 21-én a Városi Bíróság ismét felülvizsgálta a kérelmező pszichiátriai intézetben tartásának szükségességét. A meghallgatáson eseti gondnok képviselte a kérelmezőt. Az eljáró bíró elmeorvos szakértőt rendelt ki, akit felkért arra, hogy:

“adjon szakvéleményt arról, hogy az eljárás alá vont személy kóros elmeállapota indokolta tette-e beszállítását a pszichiátriai osztályra, s gyógykezelésének folytatását az osztályon.”

A szakértő megerősítette a gyógykezelés folytatásának szükségességét.

9. A szakvélemény alapján a bíróság határozatlan ideig meghosszabbította a kérelmező kötelező pszichiátriai gyógykezelését, amelynek szükségességét 60 napon belül kellett felülvizsgálni. A határozat indoklásában a bíróság kifejtette:

“Az eljárás alá vont személyt pszichiátriai osztályra szállították.

A lefolytatott bizonyítás és a szakvélemény alapján a bíróság megállapítja, hogy a kérelmező pszichiátriai gyógykezelésének fenntartása indokolt és törvényes.

A betegnek további gyógykezelésre van szüksége; a bíróság ezért határozatát a [z egészségügyről szóló] 154. törvény 198. § 1. bekezdése alapján hozta meg.”

10. A kérelmező jogi képviselője fellebbezést terjesztett a Somogy Megyei Bíróság elé arra hivatkozva, hogy az elsőfokú határozat törvénytelen volt, mivel indoklása lényeges hibát tartalmazott. Rámutatott, hogy a 198. § (1) nem biztosít anyagi jogi alapot a kötelező gyógykezelés meghosszabbítására, a meghosszabbításra csak a törvény 200. § (1), illetve 188. § (b) rendelkezése ad felhatalmazást.

11. 2003. február 28-án a Megyei Bíróság helybenhagyta a Városi Bíróság határozatát. A Megyei Bíróság megállapította, hogy a határozat a

polgári perrendtartás releváns rendelkezéseivel összhangban állt. A Bíróság megjegyezte, hogy a pszichiátriai szakvélemény szerint a kérelmező állapotában nem következett be olyan változás, amely az intézetből történő elbocsátását lehetővé tette volna, továbbá, hogy a gyógykezelés fenntartása indokolt és szükséges. A Bíróság meggyőződött arról, hogy az elsőfokú eljárás az egészségügyi törvény 201. §-sal összhangban állt. A határozat 2003. március 11-én érkezett meg a Városi Bíróságra, és 2003. március 17-én került kézbesítésre.

12. 2003. május 15-én a kérelmező jogi képviselője felülvizsgálati kérelmet terjesztett a Legfelsőbb Bíróság elé. Megismételte, hogy az elsőfokú határozat indoklása elégtelen volt, s úgy érvelt, hogy az alacsonyabb fokú bíróság határozata sértette a kérelmező tisztességes tárgyaláshoz fűződő alkotmányos jogát. Rámutatott arra, hogy az egészségügyi törvény “kóros elmeállapot” alapján nem nyújt jogalapot kötelező pszichiátriai gyógykezelésre. A “kóros elmeállapot” büntetőjogi kategória, amelyet a bíróság tévesen alkalmazott a pszichiáter szakértő kirendelésekor. A kérelmező pszichiátriai intézetben tartásának lehetséges jogalapjait a törvény 200. § (1) tartalmazza. Véleménye szerint ez a körülmény minden relevanciájától megfosztja a szakvéleményt. Hangsúlyozta, hogy a tisztességes eljárás követelménye minden olyan eljárás esetében, amely kényszerintézkedést eredményezhet, megkívánja, hogy a releváns határozatokat a bíróság részletes indoklással lássa el. A Bíróságnak a *Van der Leer v. the Netherlands* (judgment of 21 February 1990, Series A no. 170-A) ügyben hozott ítéletére utalva a jogi képviselő arra is hivatkozott, hogy az Egyezményben foglalt jogok megsértését jelenti, ha a beteget nem tájékoztatják a nem önkéntes pszichiátriai gyógykezelés okairól.

13. 2004. október 27-én a Legfelsőbb Bíróság elutasította a kérelmező felülvizsgálati kérelmét. Megállapította, hogy a kérelem *ratione materiae* összeegyeztethetetlen volt a polgári perrendtartás releváns rendelkezéseivel.

14. Időközben, 2003. április 24-én, a kérelmezőt elbocsátották a kórházból.

II. RELEVÁNS HAZAI JOG

15. Az egészségügyről szóló 1997. évi 154. törvény releváns rendelkezései:

188. §

„...*b) veszélyeztető magatartás*: a beteg - pszichés állapotának zavara következtében - saját vagy mások életére, testi épségére, egészségére jelentős veszélyt jelenthet és a megbetegedés jellegére tekintettel [a 199. § szerinti] sürgős intézeti gyógykezelésbe vétel nem indokolt;”

197. § - Az önkéntes gyógykezelés

„(1) A gyógykezelés akkor tekinthető önkéntesnek, ha abba a cselekvőképes beteg a pszichiátriai intézetbe történő felvétele előtt írásban beleegyezett.

(2) A korlátozottan cselekvőképes vagy cselekvőképtelen beteg a 16. § (1)-(2) bekezdésben meghatározott személy kérelmére vehető pszichiátriai intézeti gyógykezelésbe.”

198. §

„(1) A 197. § (1)-(2) bekezdése szerinti esetben a bíróság az intézeti gyógykezelés szükségességét időszakosan felülvizsgálja. A felülvizsgálatra pszichiátriai fekvőbeteg-gyógyintézetben harmincnaponként, pszichiátriai betegek rehabilitációs intézetében hatvannaponként kerül sor.”

199. § - Sürgősségi gyógykezelés

„(1) Ha a beteg pszichés állapota, illetve szenvedélybetegsége következtében közvetlen veszélyeztető magatartást tanúsít és ez csak azonnali pszichiátriai intézeti gyógykezelésbe vétellel hárítható el, az észlelő orvos közvetlenül intézkedik a beteg megfelelő pszichiátriai intézetbe szállításáról...

(2) A beteg felvételét követően a pszichiátriai intézet vezetője 24 órán belül a bíróság értesítésével kezdeményezi a beszállítás indokoltságának megállapítását és a kötelező pszichiátriai intézeti gyógykezelés elrendelését...

(5) A bíróság a sürgősséggel felvett beteg esetében akkor rendeli el a kötelező gyógykezelést, ha a beteg veszélyeztető magatartást tanúsít és fennáll az intézeti gyógykezelés szükségessége.

(6) A bíróság a határozathozatal előtt meghallgatja a beteget...valamint beszerzi egy független... igazságügyi elmeorvos szakértő véleményét.

(8) A bíróság a gyógykezelés szükségességét harmincnaponként felülvizsgálja.

(9) A pszichiátriai intézetből el kell bocsátani a beteget, ha intézeti gyógykezelése a továbbiakban nem indokolt.”

200. § - Kötelező gyógykezelés

„(1) A bíróság annak a betegnek a kötelező intézeti gyógykezelését rendeli el, aki pszichiátriai megbetegedése vagy szenvedélybetegsége következtében veszélyeztető magatartást tanúsít, de sürgősségi gyógykezelése nem indokolt....

(4) A bíróság a határozat meghozatala előtt meghallgatja a beteget és a független... igazságügyi elmeorvos szakértőt, valamint az eljárást kezdeményező szakorvost....

(7) A bíróság a kötelező intézeti gyógykezelés szükségességét a 198. § szerint meghatározott időszakonként felülvizsgálja.

(8) A kötelező intézeti gyógykezelésre kötelezett beteget az intézetből el kell bocsátani, ha gyógykezelése már nem indokolt....”

201. § - Közös eljárási szabályok

„(1) A bíróság az e fejezetben szabályozott eljárások során nemperes eljárásban jár el. Ha e törvényből, illetve az eljárás nemperes jellegéből más nem következik, a bírósági eljárásban a Polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény szabályait kell megfelelően alkalmazni....

(4) A bírósági eljárásban biztosítani kell a beteg megfelelő képviselőt. ...”

A JOG

I. AZ EGYEZMÉNY 5. CIKKE 1. BEKEZDÉSÉNEK MEGSÉRTÉSE

16. A kérelmező panaszolta, hogy pszichiátriai kényszerszorongókezelése indokolatlan volt, hogy a gyógykezelés elrendelésére nem “törvényben meghatározott eljárás” útján került sor, s hogy zárt intézetben történő elhelyezését a bíróság nem indokolta. Az 5. Cikk 1. bekezdésére hivatkozott, melynek releváns része kimondja:

“1. Mindenkinek joga van a szabadságra és a személyi biztonságra. Szabadságától senkit sem lehet megfosztani, kivéve az alábbi esetekben és a törvényben meghatározott eljárás útján: ...

(e) törvényes őrizetbe vétel fertőző betegségek terjedésének megakadályozása céljából, valamint elmebetegek, alkoholisták, kábítószer-élvezők vagy csavargók őrizetbe vétele; ...”

A. Elfogadhatóság

17. A Bíróság megjegyzi, hogy a panasz nem nyilvánvalóan megalapozatlan az Egyezmény 35. Cikkének 3. bekezdése szerinti értelemben. Továbbá megjegyzi, hogy semmilyen más alapon sem elfogadhatatlan. Ezért elfogadhatóvá kell nyilvánítani.

B. Érdem

18. A kérelmező fenntartotta, hogy kötelező gyógykezelését az egészségügyről szóló törvény 200. § alapján kellett volna felülvizsgálni. A pszichiátriai intézetben tartást meghosszabbító bírósági határozat indoklása nagyon felszínes és elégtelen volt ahhoz, hogy alapul szolgáljon a 200. § 1. bekezdése szerinti veszélyeztető magatartás megállapításához. Ilyen módon a határozat nem felel meg az Egyezmény 5. Cikkének 1. bekezdésében előírt, törvényben meghatározott eljárás követelményeinek.

19. A Kormány álláspontja szerint a kérelmező intézetben tartásának felülvizsgálata nem a törvény 200. §-a, hanem a 199. § alá esett. A szóban forgó szakvélemény felületes volta miatt azonban a Kormány nem volt abban a helyzetben, hogy megítélje: a kérelmező potenciálisan veszélyeztető magatartása valóban indokoltá tette-e a kötelező gyógykezelés meghosszabbítását. A Kormány elismerte, hogy a kötelező pszichiátriai gyógykezelés meghosszabbítását szabályozó magyar jogszabály olyan módon került alkalmazásra, amely nem teljes mértékben felelt meg az Egyezményben foglalt követelményeknek.

20. A Bíróság megismétli, hogy az 5. Cikk 1. bekezdésében foglalt “törvényes” és “törvényben meghatározott” kifejezés alapvetően a nemzeti jogra utal, és a nemzeti jog anyagi jogi és eljárásjogi szabályainak való megfelelés kötelezettségét állítja fel. Általában ugyan elsősorban a nemzeti hatóságok, nevezetesen a bíróságok feladata a hazai jog értelmezése és alkalmazása, ez azonban nem áll fenn olyan esetekben, amikor a jogszabálynak való meg nem felelés az Egyezmény 5. Cikk 1. bekezdésének megsértését jelenti. Ilyen esetekben a Bíróságnak joga van – és kell, hogy legyen – arra, hogy felülvizsgálja a hazai jog tiszteletben tartását (*Baranowski v. Poland*, no. 28358/95, 50. §, ECHR 2000-III). Továbbá, a szabadságtól való megfosztásnak nem csupán a hazai anyagi jogi és eljárásjogi szabályokkal kell összhangban állnia, hanem az 5. Cikk céljával, nevezetesen az egyén hatósági önkénnyel szembeni védelmével is (ld. többek között *Chahal v. the United Kingdom* judgment of 15 November 1996, *Reports of Judgments and Decisions* 1996-V, 1864. o., 118. §).

21. A Bíróság megjegyzi, hogy jelen esetben a releváns hazai jog hangsúlyozza: a veszélyesség előfeltétel ahhoz, hogy a kötelező intézeti gyógykezelés igazolt legyen. A Bíróság azonban úgy találja, hogy a hazai

bíróságok sem az egészségügyről szóló törvény 199. §-a, sem a törvény 200. §-a alapján nem mérlegelték a kérelmező állítólagos vagy potenciális “veszélyeztető magatartását”. Ezt a tényt a Kormány sem vitatta. Ilyen körülmények között a Bíróság úgy véli, hogy a kérelmező kötelező gyógykezelésének meghosszabbítása nem törvényben meghatározott eljárás útján történt.

Ezért az Egyezmény 5. Cikkének 1. bekezdését megsértették.

II. AZ EGYEZMÉNY 5. CIKKE 4. BEKEZDÉSÉNEK, VALAMINT AZ EGYEZMÉNY 13. CIKKÉNEK MEGSÉRTÉSE

22. A kérelmező azt is panaszolta, hogy mivel az elsőfokú határozat indoklása nem volt megfelelő, a fellebbviteli bíróság pedig nem vizsgálta meg a fellebbezésében előadott érveket, nem állt rendelkezésére hatékony jogorvoslat, ami sérti az 5. Cikk 4. bekezdését, és a 13. Cikket. A Kormány nem nyilvánított véleményt ebben a kérdésben.

23. A Bíróság úgy véli, hogy ezt a panaszt kizárólag az 5. Cikk 4. bekezdése alapján kell vizsgálni, mivel a szabadságtól megfosztás tekintetében e rendelkezés tekintendő *lex specialis*-nak, amely szigorúbb követelményeket állít fel, mint az Egyezmény 13. Cikke (ld. *De Jong, Baljet and Van Den Brink v. the Netherlands*, judgment of 22 May 1984, Series A no. 77, 27. o., 60. § *in fine*). Továbbá, a panasz nem nyilvánvalóan megalapozatlan az Egyezmény 35. Cikkének 3. bekezdése szerinti értelemben, és semmilyen más alapon sem elfogadhatatlan. Ezért elfogadhatóvá kell nyilvánítani.

24. A Bíróság azonban az 5. Cikk 1. bekezdésével kapcsolatban meghozott döntésre (ld. fenti 20-21. bekezdés) figyelemmel úgy véli: nem szükséges külön megvizsgálni azt, hogy a jelen ügyben az Egyezmény 5. Cikkének 4. bekezdését is megsértették-e.

III. AZ EGYEZMÉNY EGYÉB RENDELKEZÉSEINEK ÁLLÍTÓLAGOS MEGSÉRTÉSE

25. Végül, a kérelmező azt is panaszolta, hogy kötelező gyógykezelését az Egyezmény 6. Cikkének 1. bekezdését megsértve, nem tisztességes eljárás során hosszabbították meg.

26. A Bíróság azonban az 5. Cikk 1. bekezdésével kapcsolatban meghozott döntésre (ld. fenti 20-21. bekezdés) figyelemmel úgy véli, hogy bár a panasz elfogadható, nem szükséges külön megvizsgálni azt, hogy a jelen ügyben az Egyezmény 6. Cikkének 1. bekezdését is megsértették-e.

IV. AZ EGYEZMÉNY 41. CIKKÉNEK ALKALMAZÁSA

27. Az Egyezmény 41. Cikke kimondja:

“Ha a Bíróság az Egyezmény vagy az ahhoz kapcsolódó jegyzőkönyvek megsértését állapítja meg és az érdekelt Magas Szerződő Fél belső joga csak részleges jóvátételt tesz lehetővé, a Bíróság – szükség esetén – igazságos elégtételt ítél meg a sértett félnek.”

A. Károk

28. A kérelmező 2.000.000 forint nem vagyoni kártérítést követelt, ami 7.350 eurónak felel meg.

29. A Kormány ésszerűnek találta az igényt.

30. A Bíróság úgy véli, hogy a kérelmező nem vagyoni kárt szenvedett, s méltányossági alapon a teljes kért összeget megítéli számára.

B. Költségek és kiadások

31. A kérelmező ilyen címen nem terjesztett elő igényt.

C. Késedelmi kamat

32. A Bíróság úgy találja megfelelőnek, hogy a késedelmi kamatnak az Európai Központi Bank marginális kölcsönkamatán kell alapulnia, s ahhoz további három százalékpontot kell hozzáadni.

EZEN INDOKOK ALAPJÁN A BÍRÓSÁG EGYHANGÚLAG

1. *Elfogadhatóvá nyilvánítja a kérelmet.*
2. *Megállapítja, hogy az Egyezmény 5. Cikkének 1. bekezdését megsértették;*
3. *Megállapítja, hogy nem szükséges külön megvizsgálni az Egyezmény 5. Cikkének 4. bekezdése, a 6. Cikk 1. bekezdése, valamint a 13. Cikk alapján előterjesztett panaszokat;*
4. *Megállapítja:*
 - (a) *hogy az alperes Kormánynak attól az időponttól számított három hónapon belül, amikor az ítélet az Egyezmény 44. Cikkének 2. bekezdése szerint véglegessé válik, a kérelmező számára nem vagyoni kár tekintetében 7.350 eurót (hétezer háromszázötven euró), továbbá az ezen összeget terhelő adók összegét kell kifizetnie az alperes Állam nemzeti valutájában, a kifizetéskor alkalmazott átváltási árfolyam alkalmazásával;*
 - (b) *hogy a fent említett három hónap lejártát követően a kifizetés időpontjáig a késedelmes időszakra az Európai Központi Bank marginális kamatát három százalékponttal meghaladó mértékű kamatot kell fizetni a fenti összeg után;*

Készült angol nyelven, az írásos értesítés a Bíróság Eljárási Szabályzata 77. szabálya 2. és 3. bekezdésének megfelelően 2006. október 3-án került kiküldésre.

J.P. COSTA
Elnök

S. DOLLÉ
Hivatalvezető